

Édouard Estaurié

EN VANDRARE
I NATTEN

Édouard
Estaurié

EN VANDRARE
I NATTEN

 SAGA
EGMONT

Édouard Estaunié

En vandrare i natten

Saga

En vandrare i natten
är översatt från franska av Axel Claëson efter
Le Silence dans la' Campagne
Omslagsfoto: Shutterstock
Copyright © 1929, 2019 SAGA Egmont, an imprint of Lindhardt og
Ringhof A/S Copenhagen
All rights reserved
ISBN: 9788726175875

1. E-boksutgåva, 2019
Format: EPUB 2.0

Denna bok är skyddad av upphovsrätten. Kopiering för annat än
personligt bruk får enbart ske efter överenskommelse med Saga samt
med författaren.

Lindhardtogringhof.dk
Saga är ett förlag i Lindhardt og Ringhof, ett förlag inom Egmont-
koncernen

EN VANDRARE I NATTEN ¹
(L'infirmier aux Mains de Lumière)

I.

I min ungdom — hur avlägsen tycks den mig icke nu — var jag en flitig kafébesökare.

Lyckliga och välförsörjda människor, som ha familj och äro installerade i en bekväm våning, där de varje kväll dra på sig tofflorna vid en sprakande brasa, ha för vana att med förakt se på sådana medmänniskor, som tillbringa sina lediga stunder ute på trottoaren vid ett smutsigt kafébord med någon enkel dryck framför sig och som med uttryckslösa ögon tyckas speja efter en lycka, som dock aldrig infinner sig. Men de ha orätt.

Kaféet skänker om också blott för en kort stund värme, ljus och hem åt dem, som annars sakna allt detta. För resten äro sätten att njuta därav mångahanda. De, som äro nomader av naturen, byta ofta lokal; de förstå icke att utnyttja kafélivets största behag. De verkliga förståsiggpåarna däremot komma alltid tillbaka till samma lokal, ta plats vid samma bord och infinna sig alltid så vitt möjligt på samma klockslag. Skulle kyparen, som brukar servera dem, vara borta, känna de sig genast illa till mods. Tack vare deras regelbundna vanor behöva de ej beställa sin vanliga förtäring, deras tidning väntar dem, de bli genast serverade och runt omkring sig se de endast bekanta ansikten. Efter att endast ha varit ett favorittillhåll blir denna lokal för dem ett slags personlig egendom; i längden blir den lika outhärlig för dem som deras egen bostad. Jag berättar detta för att förklara, hur det kom sig att jag under en tid, som nu förefaller mig nästan förhistorisk, två gånger dagligen, klockan halv två och

klockan åtta precis, utan att någonsin utebli brukade slå mig ned vid andra bordet till vänster om ingången till Café de la Comédie, som bekant det bästa kaféet i Bordeaux. Ehuru jag vid denna tid endast var en blygsam nybörjare i den stora franska tjänstemannavärlden och det med en synnerligen anspråkslös avlöning, skulle jag för intet i världen ha velat avstå från denna lyx.

Vid det första bordet till vänster om ingången, det vill säga bredvid mitt, brukade likaledes en medelålders herre med ett anspråkslöst och distingerat utseende slå sig ned. Han var punktlig som den kronometer han ständigt rådfrågade innan han bröt upp och hänsynsfull som en kyrkans tjänare — jag menar därmed, att fast han icke underlät att se på sina grannar, gjorde han det på ett sätt så att ingen märkte det. Han kom alltid litet senare än jag, varför jag alltid hade tillfälle att iakttaga alla hans göranden och låtanden. Strax före klockan två lade han ifrån sig Journal des Débats, som han troget läste, gick sin väg och lämnade mig ensam herre på täppan. Om kvällarna däremot var det i allmänhet jag, som försvann först.

Det kan tyckas egendomligt, att vi inte efter tre à fyra månaders dagligt grannskap hade växlat ett enda ord och icke ens ett småleende, men så var det. Det berodde säkerligen på min läggning. Jag har alltid varit en enstöringsnatur och att tilltala en främling förorsakar mig fortfarande ett utsägligt obehag. Dessutom blir kaféet för somliga, och bland dem är jag, ett slags hem, och då är det ju naturligt att man tvekar att störa dess helgd genom att släppa dit vem det vara månne.

Emellertid måste mellan människor med så lika vanor uppstå ett hemlighetsfullt band, som förr eller senare kommer att göra sig gällande. Jag för min del kom underfund därom tack vare den olustkänsla jag erfor en kväll, då min granne mot sin vana uteblev.

Till en början var jag övertygad om att jag kommit tidigare än vanligt och tittade först på kaféklockan, så på min egen, och med den i handen samt med en oförklarlig känsla av oro betraktade jag noga var och en som kom in. Jag frågade mig: "Vad kan han ha för sig? Varför kommer han inte?" Och ofrivilligt inbillade jag mig att han råkat ut för någon olyckshändelse eller blivit sjuk, kort sagt, alla de dumheter vi bruka frossa i så snart en älskad varelse utan att underrätta därom uteblir från ett uppgjort möte.

Då jag gick min väg efter att behörigen ha konstaterat hans uteblivande, blev det klart för mig, att vi omedvetet måste ha gripits av en oemotståndlig lust att befinna oss i varandras närhet. Det var också med en obeskrivlig lättnad jag följande dag såg honom intaga sin vanliga plats. Utan betänkande och efter att äntligen ha övervunnit min vanliga blyghet tvekade jag nu inte att rikta några artiga ord — de första — till honom:

— Ni har väl inte varit sjuk, hoppas jag?

Han bockade sig artigt:

— Nej, visst inte. Jag tackar er så mycket.

Jag vet inte varför, men uttrycket varmed han sade "jag tackar er så mycket" betog mig all lust att fortsätta. Jag envisades inte utan vecklade upp min tidning. Han gjorde detsamma. Vi tycktes båda samtidigt vilja bekräfta, att allt återtagit sin vanliga ordning och att denna icke borde störas utan föregående varning. Det var utan tvivel av denna anledning som jag i det ögonblick han beredde sig att gå lade märke till att han betraktade mig. Av hans uttryck att döma önskade han att göra mig ett viktigt meddelande, men tycktes inte veta, hur han skulle börja eller ens om han skulle komma sig för med det.

För andra gången trodde jag mig få lov att hjälpa honom på traven.

— Går ni er väg?

Han nickade jakande.

— Ja, det gör jag.

— Men ni kommer väl igen i kväll?

— I kväll? Nej, det tror jag inte. Det var just det jag ville tala om för er.

— Jaså, har ni hittat på något trevligare ställe?

Tanken på att han möjligen skulle gå till ett annat kafé sårade mig. Jag kunde icke inse att det kunde finnas någon som helst giltig anledning till att på ett sådant sätt rubba mina vanor. Till råga på allt upptäckte jag, att denna främlings blotta närvaro var mig ett nöje.

Han förstod det och tog mod till sig.

— Nej, sade han, men det är möjligt . . . det är till och med troligt att jag kommer att gifta mig.

Vid denna oväntade nyhet råkade mitt själviska jag i uppror.

— Vad för något? invände jag bittert, just nu, då jag var på väg att bli er vän?

Det tycktes mig helt naturligt att utsikten till denna begynnande vänskap skulle komma honom att ändra sina planer.

Han tycktes icke lägga märke till hur löjliga mina anspråk i själva verket voro.

— Men, sade han stilla, vad hindrar oss att i morgon vid samma tid fortsätta vårt samspråk. Det är bara på kvällarna, jag uppvaktar min blivande fästmö . . .

Precis sådant var upphovet till en vänskap, som skulle binda oss samman under ett kvarts sekel. Man kan inte låta bli att förvåna sig över tillvarons nyckfullhet. Under åratal rör man sig bland släkt och skolkamrater, med ett ord bland människor, bland vilka det skulle vara helt naturligt, att man fann en verklig vän, utan att finna någon, och plötsligen hittar man den länge sökte i en vilt främmande person, som varje dag brukat slå sig ned vid bordet bredvid

på ens kafé. Man har knappast gjort sig besvär att se på honom och utan en obetydlig mellankommande händelse hade man aldrig kommit i kontakt med varandra. Men vad tjänar det väl till att knota över ödets nycker? Låt oss i stället utnyttja de tillfällen ödet bjuder oss, och låt oss försöka att tro, att de äro skapade uteslutande för vår skull som om vi vore de enda i världsalltet.

Följande dag inleddes alltså i själva verket vår bekantskap på allvar.

Det underliga i dylika fall är, att ju längre man tegat, ju mera oförbehållsamt öppnar man sitt hjärta, liksom om man skulle vilja hämnas på den tystnad man så länge gått och burit på. Knappast har man hunnit mer än att presentera sig för varandra, så förtror man sig till varandra som om man känt varandra i alla sina dar.

Tio minuter hade knappast förflutit innan jag kände Anselm Théodat — så hette min nye vän — och hela hans förflutna.

Hans fader hade varit lärare och hade på gamla dar ärvt en liten gård i sin födelseby i Languedoc; sedan han blivit änkling tillbragte han sin ålderdom där, myndig och sträng ända in i det sista, ömt vårdad av en dotter, som hela sitt liv varit sjuklig.

Ifrån sin tidigaste barndom mindes Anselm Théodat endast faderns stränghet — han talade för resten om honom med mycken förbehållsamhet — några pojkestreck tillsammans med traktens pojkar — att dra på gatorna och göra ofog är alltid en utomordentlig upplevelse för en liten pojke från ett lärarhem — och sin avresa till skolan.

Liksom de flesta andra hade han där efter bästa förmåga lärt sig en massa latin, ett minimum grekiska och för resten just ingenting. För allt vad litteratur heter hade han då icke haft något som helst intresse.

Vid nitton års ålder hade han tagit studenten och köpt sig fri från värnpliktstjänsten genom att skaffa en ställföreträdare. Och därefter försågs han med en koffert, som innehöll hela hans utrustning. Och nu ansåg sig fadern hava försett honom med det som behövdes för återstoden av livet och uppmanade honom så att fara till Bordeaux, där en plats som extra ordinarie i tullverket väntade honom. Allt sedan dess hade han framlevt sitt liv där.

Vilken fruktansvärt enformig tillvaro: en vandring framåt med avmätta steg på den trista tjänstemannabanan, där det slätstrukna landskapet icke erbjuder någon enda punkt, på vilken man med välbehag kan vila sina ögon och där man aldrig vet när man skall nå fram till målet.

— Jaså, det är tullen, som fordrar en dylik punktlighet? sade jag till honom. Tacka vet jag då väg- och vattenbyggnadskontoret; där aktar man sig för att anmärka, om jag kommer för sent.

Han svarade allvarligt:

— Det är för sent nu att byta yrke.

Och sedan vi så hastigt stökat undan det förflutna, kom jag till det som på det hela taget mest intresserade mig och frågade:

— Hur kommer det sig att ni först för några månader sedan blivit stamkund här på La Comédie? Jag brukade komma hit långt före er.

— Jo, svarade han, det beror på att jag först helt nyligen blivit utnämnd till kontrollör.

Och så smålog han.

Visst är det svårt att döma något om en människa efter en lätt krusning på läpparna, som för resten återkommer allt som oftast när man vill vara artig. Och ändå hade nog vem som helst liksom jag lagt märke till skiftningarna i detta leende, som tycktes uppdaga så mycket.

För det första avspeglade det en oändlig överraskning över att ha uppnått vad Anselm Théodat måste ha ansett som ett nära nog ouppnåeligt mål på den långa och mödosamma tjänstemannabanan. Tur och kanske också personlig förtjänst (när han haft tillfälle att ådagalägga den visste jag emellertid icke) hade hjälpt honom att lätt och i förtid nå detta mål. Detta var orsaken till att han kände sig både lycklig och förvånad häröver och hade svårt att dölja det.

Men det var även något annat som gav detta leende sin särskilda karaktär och det var ett uttryck av slit och trötthet. Utan att säga något tycktes Anselm Théodat vilja tillägga: "Men så har det minsann kostat mig umbäranden för att komma dit jag har kommit!"

Med ens skymtade jag vad han förbigått med tystnad och förstod från vilket fruktansvärt armod hans nyligen timade befordran hade befriat honom. Det armod, som ligger bakom det vanliga uttrycket "leva på sin lön", har jag ofta sett omkring mig. Bättre än många andra har jag förstått vad det innebär av uppoffringar och dagliga beräkningar.

Att leva på sin lön betyder i själva verket inte bara ett möblerat rum av tarvligaste slag och en matosmättad måltidsinackordering; det betyder också tvekan inför att byta skjorta, spårvagnen, som man inte tar, den blankslitna kostymen, som man inte kan ersätta med en ny, kvällen, som tillbringas med att irra omkring på gatorna utan att man vågar gå in någonstans av fruktan för utgiften; det är framför allt den fattige ungarlens dystra ensamhet, som ingen tänker på att beklaga, därför att hans liv till det yttre är regelbundet, därför att han tycks bekymra sig endast om sitt eget välbefinnande och därför att han punktligt betalar sina räkningar.

Det var liksom om Anselm Théodat känt på sig mitt plötsliga medlidande, ty han fortsatte hastigt liksom

avvärjande:

— Det är självklart att det inte är titeln, som jag är glad åt. Det har jag alldeles klart för mig hur litet en mer eller mindre högt uppsatt tjänsteman i tullen har att betyda här i världen. Men hur skulle jag väl kunnat tänka på att gifta mig utan att ha blivit befordrad!

— Det var sant, jag hade alldeles glömt bort att ni är förlovad.

— Inte ännu, men på god väg att bli det!

Och ett nytt småleende helt olika det föregående lekte nu på hans läppar. Det vittnade mindre om en stark passion hos honom än om en präktig karls glädje att efter en besvärlig resa få syn på en bekväm kupé, där han kan slå sig ned, säker på att inte vidare behöva byta.

— Är det ogrannlaga att fråga vem ni tänker gifta er med? frågade jag honom i akt och mening att gottgöra den likgiltighet jag dagen förut visat för hans blivande giftermål.

— Visst inte. Min chef har tagit till sig en föräldralös brorsdotter, som är alldeles förtjusande. Fast jag ju inte är något lysande parti och liksom hon utan personlig förmögenhet, har jag haft den lyckan att inge henne förtroende och jag är nästan säker på att hon tycker om mig.

— Vilket vill säga att ni icke kommer att lämna tullen; det är ju bra. Er chef lägger sig naturligtvis ut för er?

— Det tror jag. Han är mycket vänlig mot mig.

— Då är ju allt klart.

— Om hon samtycker.

— Det kommer hon naturligtvis att göra.

— Det säger ni för att uppmuntra mig.

— Jag säger det för att jag är säker på det.

— Hur kan ni vara det?

Hur jag kunde vara säker på det? Det var nu inte svårt att gissa orsaken till hans befordran. Men inte kunde jag väl svara honom, att hans chef inte skulle stanna på halva vägen, sedan han väl funnit på denna förträffliga utväg att bli kvitt sin skyddsling. Det förvånar mig ständigt, med vilken lätthet man upptäcker drivfjädrarna till människors handlingssätt när det gäller andra. Det är bara skada att denna klarsynthet tar slut då det gäller en själv. Anselm misstänkte följaktligen inte ett ögonblick, att man på förhand hade utsett honom att gifta sig med flickan, utan han darrade till på köpet av fruktan för ett avslag.

Jag fick lov att svara på hans fråga:

— Se så! Var alldeles lugn! Man säger inte nej till en man som ni!

Detta skäl gjorde verkan. Inte därför att Théodat ansåg sig bättre än andra, men det utmärkande draget hos tillbakadragna människor är, att de alltid hoppas på att man skall få ögonen på dem och välja dem för deras egen skull. På det hela taget var en dylik förhoppning alldeles berättigad när det gällde honom.

Jag märker att jag ännu inte har beskrivit min nye vän. Han var visserligen inte alls vad man kallar en vacker karl, men han visade en fin belevnenhet i allt, smått som stort, han hade ett gammaldags och förfinat sätt, som vittnade om en utomordentlig uppfostran, även om man såg att han icke var av gammal familj. Bara på att se honom förstod man att han var oklanderligt ren, såväl till kropp som till själ. Nej, han verkade verkligen icke det ringaste tullsnok, men däremot i allra högsta grad borgerlig, en fransk borgare, traditionell och lagbunden, sådan som man inte finner inom någon annan nation, därför att det kräver århundradens kultur att frambringa en dylik.

Jag fortsatte:

— Så återstår det endast att få veta om ni själv älskar henne?

Han ryckte till och lät bli att svara, antagligen av blyghet.

Jag greps nu av oro för honom. Det blev klart för mig hur fullkomligt främmande han var för alla mänskliga beräkningar. Jag var verkligt orolig för denne mans lycka, denne man, som jag endast kände sedan en halv timme tillbaka.

— Förståndsäktenskap riskerar ibland att vara allt utom förståndiga! fortsatte jag, besluten att avtvinga honom närmare detaljer.

— Om ni kände henne! sade han slutligen med dämpad stämma.

På samma gång fick hans ansikte samma uttryck som hos en nattvardsgäst, som kommer från den heliga Nattvarden.

Han sade ingenting mera. Jag hade grundligt misstagit mig, då jag hade fått det intrycket att han var en hederlig karl, som var i färd med att ordna framtiden för sig på förståndigaste sätt. Jag hade framför mig en förälskad man, som var berusad av att en kvinna av hans egen värld öppet hade närmat sig honom, och som gick i en olidlig spänning i väntan på att hon skulle bli hans. Jag hade verkligen anledning till oro. Men vilken rätt hade jag väl att grumla hans vackra tillförsikt? Det återstod mig intet annat än att böja mig för fakta och nu i min tur med dämpad stämma säga honom:

— Det är ju alldeles utmärkt! Av hela mitt hjärta önskar jag er lycka.

Sedan Théodat berört det käraste han ägde, var det som om han hade en känsla av det tomma och fåfänga i de ord, som möjligen kunde komma att växlas mellan oss. Han reste sig därför.

— Tänk, det är redan tid att gå! . . . Vad tiden har gått fort i dag!

Med en åtbörd med handen visade han på människorna runt omkring oss och fortsatte:

— Och ändå, när jag var ensam roade det mig gränslöst att iakttaga folket omkring mig! Jag älskar liv och rörelse, ljudet av stämmor, eleganta toaletter, som passerar förbi på gatan, med ett ord staden . . . Jag är inte född för att leva på landet . . . nej, långt därifrån!

Jag svarade skrattande:

— Lyckligtvis brukar inte heller tullkamrarna förläggas mitt ute på landsbygden!

— Vi råkas i morgon, tillade han.

— Naturligtvis!

Vi togo varandra i hand, men våra händer snuddade blott vid varandra. Det var en första handtryckning, sådan som man dagligen växlar med likgiltiga människor och dock, hur oförklarligt det än är, var jag säker på att denna beseglade en stor vänskap.

Jag såg honom sedan gå sin väg med lätta steg. Antagligen smålog han redan mot sin fästmö, som han skulle råka samma kväll. Man tror sig så säkert veta vad kvällen, ja, till och med morgondagen bär i sitt sköte.

Men inte kunde han veta vad dessa hade i beredskap åt honom.

II.

Följande dag begav jag mig jublande glad i hågen till kaféet. För första gången i mitt liv hade jag den angenäma förvissningen att vara väntad, och jag hade bråttom att få njuta av samvaron med min nye vän. Jag påminner mig somliga vårar nere i Afrika, då marken efter ett åskregn på en enda natt täckes med blommor. Liksom Afrikas mark törstade efter regn, törstade jag vid denna tidpunkt efter vänskap: vid första regnskur, jag menar vid första sammanträffande, skulle min själ komma att slå ut i blom utan att jag själv förstod vad som försiggick inom mig.

En grym besvikelse väntade mig; Théodat kom inte.

Enbart det, att jag inte ett ögonblick tvekade att tillskriva hans uteblivande något allvarligt mellankommande hinder, är ju i och för sig tillräckligt för att visa vilken vänskap redan band oss samman. Tanken att han skulle ha ångrat sin överdrivna öppenhjärtighet eller ville undfly en efterhängsen person föll mig aldrig in. Därför tog jag också så fort mitt arbete var slut för dagen reda på var tullkammaren låg och begav mig dit.

Tullkammaren låg någonstans i trakten av Caudéran. Hade det också icke funnits någon skylt på dörren så skulle ändå blotta lukten, som slog emot mig redan vid ingången, kommit mig att förstå att jag närmade mig målet. Bara på lukten kan en blind veta vart han kommit: vax och lack på posten och telegrafan, tusch och tobak hos väg- och vattenbyggarna samt kabeljo och tjära på tullen.

Vilken ödets ironi är det inte att statens guldkälla redan på långt håll luktar fattigdom! Och att den ger en god dag i

allmänheten, det läto de obevekligt stängda portarna mig erfara. När klockan har slagit fyra så hjälper det inte om man kommer för att betala aldrig så mycket pengar.

Jag avvisades barskt, men gav mig icke och lyckades få tag i en tjänsteman, som försäkrade mig att herr Théodat icke hade kommit till sitt arbete i dag och att han inte heller skulle komma på några dagar. Ett telegram, som han fått på morgonen, hade kallat honom hem till fadern, som låg illa sjuk.

Alltså hade jag gissat rätt. Detta var således den allvarliga händelse, som jag hade anat.

— Hur länge tror ni att han kommer att vara borta? frågade jag på måfå.

— Högst fem dar. Det vill säga om fadern dör är det intet tvivel om att han får sin ledighet förlängd över begravningen. Chefen är inte så nogräknad med honom.

Hur älskvärd än den tjänsteman, som givit mig upplysningarna, föreföll, märkte man på detta "med honom" en påfallande brist på sympati. Anselms hastiga befordran och hans giftermålsutsikter tycktes väcka agg och avund.

— Jag hoppas att meddelandet om faderns sjukdom endast är falskt alarm, svarade jag; herr Théodat är en lika god son som han måste vara en utmärkt förman.

Men mitt beröm väckte ingen genklang.

Lika belåten som jag var, då jag begav mig därifrån, att det hade behövts en dylik allvarlig orsak för att hindra honom att komma till vårt avtalade möte, lika besviken var jag, att detta hade uppskjutits på obestämd tid. Väl ute på gatan igen tänkte jag:

— Det är sorgligt att detta skulle hända, men lyckligtvis har fadern betytt så litet i sonens liv, att om han dör blir förlusten icke så stor.

Och så väntade jag, först fem dagar, så en vecka, så två . . . Denna väntan tycktes mig till en början helt naturlig, men så småningom gjorde den mig orolig, ömsom irriterad och ömsom besviken. Till slut hade den förvandlat mig till en rastlös ande, helt behärskad av sin önskan att få återse grannen från kaféet. Det föll mig icke ett ögonblick in att han skulle ha kunnat glömma bort mig.

Med ens kände jag mig också frestad att överge La Comédie, som numera endast framkallade obehagliga minnen hos mig. Det finns på det hela taget icke något så dumt som att riktigt fästa sig vid en plats och vid de ting, som omge en. Så länge man är lycklig förstår man icke att riktigt njuta av dem, och sedan man blivit olycklig påminna de bara om den lycka man förlorat.

En malplacerad stolthet gjorde det till en hederssak för mig att icke än en gång gå och skaffa mig upplysningar. Och samma stolthet drev mig sedan att låta Anselm Théodat veta min mening om hans sätt att uppföra sig. Efter det två veckor gått gick jag ännu en gång till Rue Caudéran. Klockan var omkring tolv när jag kom dit.

— Herr Théodat? frågade jag i en föga mild ton den argsinta individ, jag äntligen nått fram till efter att hava stått i kö framför en lucka.

— Utgången.

— Han har alltså kommit tillbaka?

— Ni vill väl inte att han fortfarande ska vara ledig?

— Hans far lär visst ha varit mycket sjuk?

— Jag skulle tro det eftersom han dött. Var det allt?

Nästa!

— Nej, jag skulle vilja veta herr Théodats adress.

Jag vet inte varför, men jag beslöt mig plötsligt för att göra honom ett besök för att beklaga sorgen.

— Chefens adress! Menar ni det?

— Tydiligen, efter det är den jag ber om! För resten kan ni vara alldeles lugn, jag kommer inte för att kräva honom på pengar och inte kommer jag i någon tjänsteangelägenhet heller, utan helt enkelt som en vän till honom . . .

”Vän till honom” kom, trots mitt nuvarande agg mot honom, av sig självt över mina läppar.

— Omöjligt. Jag har inte reda på den. Vems tur är det nu?

Det var intet annat att göra än att ge sig; jag gick min väg missnöjd med att ha gjort mig så mycket besvär förgäves och utan att alls förstå vad Théodat menade med att handla på detta sätt.

Hur svårt är det icke att vara logisk när det gäller en känslsak! Det var tydligt att jag var bortglömd. Sedan en människa väl blivit insnörd i tjänstemannalivets tvångströja, kan inga hänsyn till familj och hem få honom att för någon längre tid avstå från de vanor han lagt sig till med. Alltså skulle Anselm Théodat säkerligen i dag som tillförne läsa sin *Journal des Débats* på ett kafé. Enda skillnaden var att det kafé han nu valde icke var *Café de la Comédie*, av den enkla anledningen att han icke ville råka mig. Alltså borde jag ha betraktat denna spirande vänskap, som hade väckt så stora förhoppningar hos mig, som fullständigt död och låta bli att vidare sysselsätta mina tankar med den. Tvärtom lade jag löjligt mycken vikt vid att ta reda på orsaken till de tilldragelser, som jag envisades att finna så hemlighetsfulla. Ja, det skulle behövts bra litet för att övertyga mig om att Théodat var oskyldig och till och med saknade mig! Att börja tänka på en brytning brukar vara det säkraste medlet för att dra till den knut som håller på att gå upp.

Dessa tankar och många andra förföljde mig under lunchen samma dag. Sedan den var överstökad gick jag

nedslagen och strövade utefter kajerna, oviss och obeslutsam om vad jag skulle göra åt det hela. Jag kommer ihåg att det var en av dessa i Bordeaux så vanliga dagar, då himlen med sina regntyngda moln tycks besluten att utplåna allt vad färger heter. De bjärta skyltarna, de nerstänkta butiksfönstren, den slippriga stenläggningen, allt var grått i grått och över allt låg en lukt av mylla. Husfasaderna synas blygrå som ansiktet på en sjuk. Gironde rinner fram som en lervälling och de i floden förankrade båtarna likna vrak, som hålla på att multna ner utan att någon bekymrar sig om dem.

Jag banade mig väg genom de klungor av sjåare, som vid middagstiden alltid fylla kajerna, och fortsatte min väg, ett rov för en oförklarlig förtvivlan, då anblicken av en sorgklädd person, som gick framför mig, kom mig att rycka till.

— Är det inte Théodat?

Jag hade icke misstagit mig; det var han. Utan att betänka mig tog jag ut stegen och gick ifatt honom.

— Vad nu då! utropade jag. Måste man verkligen komma hit för att äntligen hitta er!

Han vände sig om och kände igen mig. Att döma av den glädje, som kom hans ögon att stråla, tycktes han inte ha något att förebrå sig gentemot mig.

— Ja, sade han, jag nöjer mig verkligen nu med en kort promenad efter lunchen.

— För hälsans skull?

— I brist på bättre, vilket kan vara ungefär detsamma. Det enda jag har saknat har varit ert sällskap. Men eftersom ödet i dag återskänker mig det . . .

Här avbröt jag honom:

— Så bör ni visa det er tacksamhet genom att följa med mig till La Comédie, där ni i lugn och ro får förklara ert försvinnande.

Han tvekade, men så omärkligt att man utan att närmare observera honom icke skulle ha märkt det.

— Gärna, eftersom ni önskar det.

Han fortsatte därefter omedelbart:

— Ni ser att jag är sorgklädd. Jag har förlorat min far.

— Det vet jag redan.

— Jaså, har ni fått veta det?

— Ja.

— Det har varit en svår tid. Det var ett slaganfall . . .

Man underrättade mig för sent. När jag kom dit ner var det redan slut.

Jag uttryckte mitt beklagande. Han hörde på mig med ett så allvarligt uttryck i sitt ansikte, att jag plötsligen frågade mig om jag icke tagit fel, då jag antog att han icke höll särskilt mycket av sin far. Kanske berodde det också på att han icke fått se honom innan han dog. Därför fortsatte jag:

— Man inbillar sig, att vissa omständigheter skulle ha gjort sorgen lättare att bära, men säkerligen hade den varit lika tung i alla fall.

Till min stora förvåning ryckte han bara på axlarna:

— Det är jag fullt övertygad om. Det är för resten inte det som plågar mig. Döden har det svåra med sig att den nästan alltid indirekt drabbar de efterlevande. Min fars död har ändrat mycket.

Men som han tycktes ångra denna oöverlagda meddelsamhet bytte han om samtalsämne och fortsatte i en helt annan ton:

— Jaså, ni är fortfarande trogen Café de la Comédie? Efter allt det som hänt har jag många gånger haft lust att gå dit. Men jag har inte kunnat besluta mig därför. Ni förstår, när man har förlorat . . . så är det lämpligare . . . man stannar hemma, det är mera passande.

Han hade plötsligt blivit mycket språksam och talade om, att det såg ut som om det snart nog skulle börja regna,

om de sista nyheterna, om dem, som vi mötte, och när vi kommit fram till Allées de Tourny, började han titta i bodfönstren.

Min förvåning tilltog allt mer och mer inför denne Théodat, som tycktes vara rädd för mina frågor på samma gång som han tycktes vänta på dem. Jag frågade mig: — Om mitt sällskap besvärar honom, varför följde han då med mig? Om det inte gör det, varför då allt detta struntprat?

På La Comédie råkade vi ut för en ny missräkning. Som vi kommo senare än vanligt voro våra platser upptagna. Vi måste ta ett par platser i närheten av våra vanliga och som det inte var vår vanliga kypare som serverade där, måste vi säga till om vad vi ville dricka. Jag erkänner att det kan synas löjligt att fästa sig vid sådana småsaker, men de äro ändå nog för att sätta en ur humor. Om vi hade slagit oss ned var som helst i en av barerna vid kajen eller utanför l'Intendance, hade vi inte känt oss längre borta från det förflutna, som jag försökte komma tillbaka till, än vi nu gjorde.

Sedan vi väl slagit oss ner och blivit serverade, gjorde Théodat efter ett ögonblicks tystnad min av att börja sitt kallprat igen, men jag hejdade honom tvärt med tanke på hur kort tid vi hade på oss:

— Nej, nu kan det vara nog med prat; förklara nu i stället varför ni inte har gjort något för att träffa mig igen efter allt som hänt er. Då ni inte kom tillbaka skulle jag ju kunnat tro att ni inte ville råka mig. Utan de knapphändiga upplysningar jag i morse erhöll på ert ämbetsrum, hade jag ju inte ens vetat . . .

Här avbröt han mig med ett utrop:

— Har ni varit där?

Det verkade som om han hade svårt att tänka sig, att jag hade intresserat mig så mycket för honom. Han fattade min hand och sade stilla:

— Å, det hade jag inte väntat mig . . . jag är verkligen rörd . . . mer än jag kan uttrycka . . .

På samma gång märkte jag hur den konstlade livligheten i hans ansikte försvann lika fort som en mask, vars snodd gått av, blottar ett ansikte, och framför mig hade jag en förkrossad och djupt bedrövad människa.

— Visa mig er tacksamhet genom att ge mig ert fulla förtroende, svarade jag, och säg mig hela sanningen.

Han skakade på huvudet:

— Vad tjänar det till, mitt liv har förändrats, vad kan ni göra däråt?

— Förändrats . . . på vad sätt?

— På alla sätt.

— Vad menar ni?

— Vi är ruinerade, det kom i dagen efter fars död.

— Men gården då?

— Intecknad. Jag har fått lov att sälja den och är glad att ha fått något att betala skulderna och arvsskatten med.

— Men huset, som han bodde i?

— Det har vi naturligtvis kvar och min syster ska bo där.

— För hennes skull behöver ni väl i så fall inte oroa er?

— Att ha tak över huvudet är inte nog.

— Har er syster då inga andra inkomster?

Han ställde med en trött åtbörd tillbaka koppen på fatet.

— Nej, sade han, absolut inga.

— Men i så fall?

— I så fall får vi två försöka reda oss så gott det går. Det är hela saken.

”Det finns saker som är oundvikliga och på vilka man ändå icke har tänkt”, tycktes han vilja säga med det är hela saken, ”och ibland tvingar sig också utvägar på en, som man heller aldrig tänkt sig”.

Han hade inte ett ögonblick tvekat om hur han skulle handla; tanken att handla annorlunda än han gjort hade